

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

תענית ב-ה | פרשת וישלח | גליון מס' 98

דף ב. פ

מאימתי מזכירין גבורות גשמים - בחידושי הגאון ר' שלמה מוילנא, מעיר על ההבדל בין הזכרת גשמים שמזכירים בלשון מוריד הגשם, ואילו בשאלה ותן טל ומטר, ומדוע בזו גשם ובזו מטר. וכתב בספר משנת משה ליישב, דגשם המה הטיפות הגסות והגדולות וע"כ מתאים הלשון מוריד, דלטיפות גדולות צריך הורדה. אבל מטר הם הטיפות הדקות, שאינן צריכות הורדה מיוחדת.

ובס' ילקוט דברי אסף כתב עפ"י מה שחילק המלבי"ם שגשם הוא הטבעי שיורד בזמנו ומטר הוא היורד ע"י השגחה מיוחדת, ולכן בברכה שמזכירין גבורות הגשמים, מזכירין מה שיורד בעתו עפ"י זמנו המיוחד, אבל בברך עלינו מתפללים שגם אם עבר העת יהי מטר מחוץ לדרך הטבע.

הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג וכו' - בריטב"א בסוגין הביא בשם רבינו אפרים דגשמים בחג סימן קללה אינם אלא ביום טוב ראשון שאז יש חובה לאכול בסוכה, משא"כ בשאר ימי החג שאינם אלא רשות אינם סימן קללה, (ובריטב"א תמה עליו מסוגין דמשמע דבכל ימי החג הווי סימן קללה, וכתב דביום טוב א' הווי סימן קללה, ובשאר ימי החג הווי לא סימן קללה ולא סימן ברכה).

ובביכורי יעקב (סי' תרל"ט ס"ק ל"ט) כתב להיפוך, שבלילה הראשון, שאז יש חובה לאכול בסוכה, אז אדרבה כשה עולה לו בקושי, הרי זה רק למען הרבות לו שכרו, דלפום צערא אגרא, ורק בשאר ימי החג, שאינן אלא רשות, אם יורד אז גשמים, הווי כעבד שבא למזוג כוס לרבו, והווי סימן קללה.

דף ב: פ

בשלמא תחיית המתים מזכיר דבולי יומא זמניה הוא - ברבינו בחיי (דברים לג, ו) כתב: וע"ד הקבלה יחי ראובן ואל ימות, הזכיר יחי על חיי העולם הבא, ואל ימות שלא ישוב משם עוד בגוף למות מיתה שניה, וזהו שתרגם אונקלוס ע"ה ומותא תנינא לא ימות, וגלה לנו בזה כי הנשמות מתגלגלות לשוב בגוף אחר שקבלו שכרם ועונשם בגן עדן או בגיהנם, וזה ידוע ומקובל כי כשם ששמות העולם חוזרות ומתגלגלות כן הנשמה אחר שקבלה שכרה בגן עדן או עונשה בגיהנם הנה היא חוזרת אחר זמן בגוף לקבל הראוי לה במדה כנגד מדה,

והגלגול נקרא אצל רז"ל תחיית המתים, הוא שאמרו בתחלת מסכת תענית, בשלמא תחיית המתים כל יומא ויומא זמנא הוא, אלא גשמים כל יומא ויומא זמניה הוא.

דף ג. פ

בגמ': הלכך בימות החמה אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו וכו' - כתב הריטב"א דכל מה דמיירי כאן בגמרא בדין חזרה דאין מחזירין אותו, זה רק כשסיים אותה ברכה, אבל קודם שחתם הברכה ודאי יש לו לחזור ולתקנה ולאמרה, ואין זה נקרא חזרה שמחזירין אותו.

וכתב עוד בשם החסיד רבינו יונה ז"ל, שאפילו אמר ברוך אתה ה' ג"כ מסיים כקורא בתורה למדני חוקיך, ונמצא שלא סיים ברכתו וחוזר לאומרה כראוי. אך אין כן דעת גדולי הצרפתים, אלא לדעתם כל שהתחיל בחתימה ואמר ברוך אתה ה' חותם והולך לדרכו, אבל כל זה במקום שאין מחזירין אותו, אבל במקום שמחזירין אותו גם לגדולי הצרפתים יאמר למדני חוקיך וחוזר לדינו, עיין שם.

וכתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' צג), דכל הרעיון הזה לומר למדני חוקיך הוא תמוה מאוד ואינו מובן כלל, דהוא ודאי ברור ופשוט שאסור ללמוד אף פסוקי תורה באמצע התפילה ובאמצע ברכה, והלומד באמצע הוא הפסק גמור וביטל ברכה זו, וא"כ איך יכול לומר למדני חוקיך ויהי אמירת פסוק באמצע הברכה, וצע"ג.

דף ד. פ

דמי לפרצידיא דתותי קלא וכו' - כתב בקרן אורה כאן לבאר הדמיון לפרצידיא וכו'. דהנה הפרצידיא מונחת תחת עפר או אבן ואינו יכול לצמוח, אך אם כבר מצא לו פתח - שוב אין האבן עומד בפניו. כן הדברים בדברי תורה, שכל הקושי הוא עד שפותח שערי הלב, אך כשגולל האבן ודו' עזרו, ומצא לו פתח, אז יקל לכוחות נפשו לעלות מעלה מעלה.

שלישה שאלו שלא כהוגן וכו' אליעזר עבד אברהם וכו', והיתה הנערה וכו' יכול אפי' חירת, אפי' סומא, השיבו כהוגן וכו' - בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רכה) נשאל באחד שהשתדך עם אישה וקודם ההתקשרות הלך עמה לטייל הרבה, ואז עשו תנאים, ואח"כ טען שנודע לו שהיא חירת על רגל אחת ושתקנו לה רגל של עץ, והיא טוענת שבודאי נודע לו מקודם

כתב החתם סופר (שבת דף קמז): 'מה שנראה לי שגולד לך זה מנהג לחדש חידושים יותר מראי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד ע"ז זוכר הכל ומילתא דתמיה מידבר דכירא, והנסיון מעיד לנו ע"ז יודע אני בעצמי'.

לכן, שהרי טייל עמה הרבה, ודיבר עמה כמה שעות, ואין באפשרות שלא ידע שרגלה מעין, והבעל טוען: שאף שהלך עמה כמה שעות ושוחח עמה לא שם אל לבו שרגלה רגל של עץ, והוא טוען מקח טעות היא, והיא טוענת סבר וקבל.

הגאון המהרש"ם זצ"ל מביא בתשובתו את דברי התוס' כאן (ד"ה יכול וכו') שהקשו: וא"ת היכי קאמר דשאל אליעזר שלא כהוגן, והלא לא אמר אלא: אשר אומר אליה הטי נא כדך, ואם יראה שהיא חגרת או סומא לא יאמר לה, ותירצו: וי"ל דה"פ, יכול אפי' חגרת ואפי' סומא, יכול אפי' חגרת שיהי' לה אפי' רגל של עץ והוא לא רואה וכו' עכ"ד התוס'.

מבואר בתוס', דשאלתו של אליעזר עדיין היתה שלא כהוגן, שהרי בהחלט יתכן שאותה נערה שאליעזר לא ישים לב לכך, כיון שהיא תלך עם רגל של עץ, או שתהיה סומא בצורה כזו שהעיוורון לא ניכר בצורה חיצונית, ולכן שאלתו של אליעזר היתה שלא כהוגן.

הרי לנו גמ' מפורשת, שיתכן שנערה בעלת רגל של עץ תראה לעיניו של אליעזר כבעלת רגל רגילה, ומכאן מוכיח המהרש"ם זצ"ל: "הרי התם ראה אליעזר כיצד היא יורדת לעין וכיצד היא עולה, ואפי' הכי אפשר שלא יהא רואה, ומוכח דמיקרי מום בסתר ואפשר שלא ראה החתן והצדק עמו".

לאחד השיבוהו שלא כהוגן וכו' יפתח הגלעדי וכו' - בענף יוסף על המדרש (ויק"ר פרשה ל"ז) מביא מספר כלי יקר: צ"ע אמאי הוה גרע יפתח מהני שלשה שנענו כהוגן אף על פי ששאלו שלא כהוגן. וי"ל שנדרו של יפתח היה להשי"ת, והנודר לאביר יעקב צריך לדקדק בדבריו, כי אינו ראוי לדבר בשל גבוה יהיה הייצא וגו' והעליתיה עולה ואפילו אם יהיה כלב, ולזה נענש, וענהו שלא כהוגן בבתו, אמנם השלשה האחרים אף על פי ששאלו שלא כהוגן, היה לענין בשר ודם, ולכן לא נענשו, וענו אותם כהוגן.

אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן וכו' - בהסבר דברי הגמ' כאן כתב הגה"ק ר"א ל"ל צינץ זצ"ל בספרו "שיורי קומץ המנחה" (בתוך דרוש כ"ג דרוש לשבת שובה): ועפ"ז יש לבאר מסורה הביאה בעל הטורים (בפ' האזינו) תזל כטל אהי' כטל לישראל. ונראה דבתענית (ד ע"א) איתא אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן שנאמר ונדעה ונרדפה לדעת ה' כשחר נכון מוצאו ויבא כגשם לנו, אמר הקדוש ברוך הוא בתי את שואלת דבר שלפעמים מתבקש ולפעמים אינו מתבקש, אני אהי' לך דבר המתבקש לעולם שנאמר אהי' כטל לישראל כו'. ונראה הכונה, כי כנסת ישראל שאלה מאת ה' ויבא כגשם לנו שהוא רבוי ושפע טובה כמו שמשיים וכמלקוש יורה ארץ. אבל באמת אמרו חז"ל (חגיגה ט ע"ב) יאי עניותא לישראל כורדא סומקא לסוסיא חורא, כי רבוי השפע הוא לרוב גורם בנוקין כמו שאמרו ורם לבבך ושכחת וישמון ישורון, וכן וכסף הרבית להם וזהב עשו לבעל. וכן אמר שלמה (משלי ל פ"ח) רש ועושר אל תתן פן אשבע ואמר מי ה'.

וכבר ביאר האלשיך, שנסיון העושר גדול מנסיון העוני, וכמו שביאר בזה מה שאחז"ל (אבות פ"ד מ"ט) כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני. ועיקר לאחוז במדת ההסתפקות. ומ"ש יאי עניותא אין הכונה על העניות הגמור שמעביר על

דעת קונו ח"ו (עיי' עירובין מא ע"ב), רק שלא לילך בגדולות ולאחוז בתאות המותרות אף אם יש אדם שזיכהו ה' לשתי שולחנות לאו כל אפי' שוין בזה, כי יש שזוכה ע"י עושרו לשתי עולמות ולפעמי' עושר שמור לבעליו לרעתו. אבל מדת המיצוץ הוא טובה לעולם, וכשעושר שמור לרעתו הוא סיבה שיאבד העושר בענין רע, אבל אם הוא במיצוץ שלא הי' סיבה להעביר האדם ממצות ה', א"כ אשריהו וטוב לו בזה ובבא.

דף ד: ע

כאן בזמן שביהמ"ק קיים - כאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים וכו' - וברש"י: בזמן שביהמ"ק קיים - דאיכא עולי רגלים ע"כ. ומבואר ברש"י דאחרי שנחרב ביהמ"ק לא הי' עלי' לרגל.

אכן אין הדבר ברור, ובגמ' נדרים (כ"ג ע"א) איתא: מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני רבי יוסי וכו' יעווי"ש, וכתב שם המהר"צ חיות ז"ל דאע"ג דרבי יוסי היה אחרי החורבן ובזמן רבי מאיר ורבי יהודה דור שני אחר חורבן הבית, בכל זאת היו עולים לרגל גם אחר החורבן להתפלל שם, והוכיח כן ממדרש (בראשית פפ"א) דאיתא רבי ישמעאל ברבי יוסי עלה למצליא בהדי פלטינא ושם מוכח שעלה לירושלים להתפלל, דאיתא התם רבי ישמעאל ברבי יוסי סליק לצלאה בירושלים וכו', עוד הביא שם המהר"צ חיות ז"ל את המדרש (קהלת פי"א) על הפסוק שלח לחמך על פני המים דאיתא התם רבי אלעזר בן שמוע היה מטייל על כף ימא רבא וכו' ארעת ענתא דישראל סלקין לריגלא בירושלים (ויקר מקרה עת שעלו ישראל לרגל מתנות כהונה), והרי רבי אלעזר בן שמוע ידענו שהיה תלמידו של ר"ע (רש"י כתובות מא), ור"ע היה בחורבן ביתר נ"ב שנה אחר החורבן ומכ"ש דבימי ראב"ש כבר נחרב המקדש בירושלים, ובכל זאת עלו לרגל. וכתב על זה המהר"צ חיות ז"ל: ואולי הקריבו קרבנות במקום המקדש, לפי ההלכה (מגילה י. זבחים סב א) מקריבין אף על פי שאין בית ע"כ. אם כן מבואר גם מכאן שעלו לרגל גם לאחר החורבן.

וראה עוד בפאת השדה מהשד"ח (מערכת ארי' אות ח') שהביא שחכ"א העתיק לו מדברי החתם סופר על סוגיות הש"ס שנדפס בירושלים סוגי' דלא תתגודדו שכתב וז"ל ואל תקשה לך שאין מקדש, עולי רגלים מנין. זה אינו, דידוע דכמה

מאות שנה אחר החורבן עדיין היו עולים לירושלים, ואפילו בזמן הזה עדיין עולים שם הסמוכים עכ"ל. והיינו כהנ"ל.

ויש לציין למש"כ רבנו החת"ס בשו"ת (יו"ד סי' רלד) בד"ה והנלענ"ד וכו': נמצא בזמן שביהמ"ק קיים ראוי ונכון שתכופ לבעלה לשוב לשבת בירושלים, אבל בזמן זה אין חיוב עשה לעלות לרגל וגם לא להתעכב שם ללמוד ממעשה הכהנים בעבודה, ואם הבעל רוצה לעלות לשם אינו עולה בלא רשות ומכ"ש בשעה שמחוייב לשמחה וכו' עכ"ל. ולכאורה זה סותר למה שמובא לעיל מהחת"ס בחדושי הסוגיות, ואולי החילוק הוא, דחיוב עשה אין, וכמו שכתב בתשובה "אין חיוב עשה לעלות לרגל", אבל מ"מ אפשר לומר דמצוה עכ"פ יש גם בזמן הזה.

ולפי"ז נבאר דמש"כ בגמ': כאן בזמן שביהמ"ק קיים כאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים, ג"כ הכוונה היא להיות ואין חיוב לעלות לרגל רק מצוה, אם כן לא עלו כולם לרגל לאחר החורבן רק מקצת, ובגלל המקצת האלו אין חשש לשאול הגשמים מיום טוב האחרון של חג אף שיכול להפריע לעולי הרגלים שחוזרים לביתם מפני שאינם אלא מעט ודו"ק היטב. וע"ע בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ר"א וסי' רי"ז אות מ"ב.

דף ה: ע

מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם-ופירש"י יהושע. וכתב המרומי שדה: לכאורה הלא יהושע נתגדל אחרי מיתתם של משה ואהרן. ויותר נראה שהכוונה על המשכן, והפי' שבאמת היו אחרי מעשה מרגלים כמו חרבן ביהמ"ק, שלא הקריבו קרבנות צבור, ומכ"מ לא חרב לגמרי. וכן פי' רבינו גרשם.

ובדרך אגב ראה בגליוני הש"ס (מסכת סנהדרין דף צט:): שכתב: כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו כו', מעניין זה לי' הגמ' תענית ה' ב' מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם ע"ש ברש"י הדכוונה על יהושע ונקרא מעשה ידיהם של משה ואהרן מפאת שהי' תלמידים ע"ש.

דף ו. ע

יורה וכו' להטיח גגותיהם וכו' ולעשות כל צרכיהם - וברש"י: כל צרכיהם - שאר דברים הצרכים לימות הגשמים ע"כ.

כתב התורה תמימה פר' עקב (עה"פ יא, יד): בעתו יורה ומלקוש וגו' להקשות דהרי גם להטיח הגג כלול בשאר הצרכים, ומדוע צריך לפרט טיח הגג. ומבאר באופן אחר, דבגמ' בברכות (ס ע"ב) איתא שכשלו בש מנעליו אומר ברוך שעשה לי כל צרכי, הרי שמנעלים קרויים לאדם כל צרכו, וזוהי כוונת הגמ' שכשירד היורה, מכין כל אדם את מנעליו לחורף, והיינו כל צרכו.

דף ז. ע

מה אש אינו דולק יחידי אף דברי תורה אין מתקיימים ביחידי וכו'. הרב על שונאיהן של ת"ה שעוסקין בד בבד בתורה וכו' - בס' עיון יעקב על העין יעקב על ברכות (ו' ע"א) הקשה מדברי הגמ' בברכות (שם): מנין שאפילו אחד שעוסק בתורה

ששכינה עמו, (שמות כ' כ"א) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. ע"כ. ואם היא עבירה ללמוד ביחידי איך יתכן להיות שהשכינה עמו.

ותירץ שם דהא דיש איסור ללמוד ביחידי, הני מילי היכא דאפשר לומר לו ללמוד עם חברותא, אבל היכא שאין לו חברותא יותר טוב שילמוד יחידי מאשר שיתבטל. ועוד תירץ שם דדוקא בתורה שבעל פה שצריך חידוד אסור ללמוד יחידי, אבל בתורה שבכתב שאין צריך כל כך הרבה חידוד מותר ללמוד לבד. עכ"ד.

ובשו"ת שבט הקהתי (ח"א סי' שסד) עמד בקושי"ז וזו תירץ עפמ"ש בספר חסידים (סימן תתק"מ) וז"ל: יש אדם מצליח בלימודו כשהוא עוסק לבד יותר ממה שהיה לו חבר. ע"ש. ולפי"ז ינחא דהגמרא בברכות איירי באחד שלומד יותר טוב בעצמו מאשר עם חבר, ולכן שכינה עמו גם כשלומד יחידי.

רבא רמי כתיב יערף כמטר לקחי וכתוב תול כטל אמרתי אם תלמיד חכם הגון הוא כטל ואם לאו עורפהו כמטר - בספר מעלות התורה (לגאון רבי אברהם מוילנא, בסוף הספר) כתב בשם אחיו הגר"א זצ"ל וז"ל: איתא בילקוט האזינו (רמז תתקמב) "רבא רמי כתיב יערוף כמטר לקחי וכתוב תול כטל אמרתי אם תלמיד חכם הגון הוא תול כטל ואם לאו עורפהו כמטר" ואמר אחי הגאון ז"ל דהטעם שמדמה אותו למטר, שהמטר יורה ומשקה שמגדל עשבים רעים וטובים, וביותר מתגדלים הרעים מהטובים, כך ע"י התורה במי שאינו הגון מתגדלים תכונות רעות בליבו, ומי שהוא משוקע בהבלי העוה"ז מאד ומעשיו מקולקלים, אז ע"י התורה מתבלבל ונבוך יותר ומחשבותיו מבלבלים אותו יותר. עכ"ד.

וכן מצאתי אח"כ שכתב כן הגאון בהדיא בפירושו למשלי (פרק יט, י') וז"ל: "הגשם בא לכל הארץ בשוה אך פעולתו לפי המקבל, מקום שזרוע חייטים יצמח חייטים, ומקום הזרוע סם המות יצמיח סם המות, אך הגשמים עצמם נקראים לעולם טוב. וכן הוא בתורה הבאה מן השמים, עושה פעולתו שתצמיח מה שבלבו אם לבו טוב תגדיל יראתו, ואם ח"ו בלבו פורה ראש ולענה, יכשל עוד בהגותו בה, ויגדיל הטינא אשר בלבו עד אשר מעלה שרטון, וזהו צדיקים ילכו בס' ותגדל צדקתם, ופושעים יכשלו בס' שיצמיח פשעם עד שיכשלו (הושע יד, י'). וזהו שאמרו למיימינים בה - סמא דחיי (שבת פח) כמו שמצמיח במקום הזרוע סם חיים בעת שיבוא עליו הגשם, כך בתורה, ולמשמאילים מצמיח סם המות".

ועד"ז ראתי שמובא בס' הזכרון לגר"ח שמואלביץ זצ"ל שביאר על הפס' "ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת" (בראשית כא, כ) ואמר הגר"ח מה הפירוש "ויהי אלקים את הנער" איני יודע! אך ודאי כתוב בפס' שהיתה לו סייעתא דשמיא בלי גבולות, ומה יצא ממנו - רבה קשת... איך אפשר להבין זאת!?

התרוץ פשוט - סייעתא דשמיא זה כמו גשם, מה שזרעו את זה הגשם מצמיח.

וראיתי שביארו לפי"ז את דברי הגמ' ביומא (פו.) דמי שקורא ושונה ומשמש ת"ה ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני

שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה וכו', דיש לעיין דאמאי הבריות מגנות אותו על לימוד התורה שלמד ושלמדוהו אחרים הרי בעייתו היא במידותיו הרעות והיה לבריות לומר עליו אוי לזה שמדותיו גרועות, אך לפי הדברים הנ"ל את"ש דהמתנהג במדות רעות ולומד תורה הרי התורה שלומד מגדלת בו את התכונות הרעות שבלבו, וככל שלומד יותר ולא מתקן את מדותיו הרי נעשה מושחת יותר ויותר, א"כ אוי לו לפלוני שלומד תורה, מוטב היה עם לא היה לומד תורה כי אז לא יתגברו בו מדותיו הרעות.

☞ דף ז: ☞

אין הגשמים נעצרים אלא בשביל לשון הרע - כתב הקרן אורה: יתבאר על פי מה שאמרו ז"ל במדרש (ויקרא"ר לה, ח), ג' דברים ניתנו במתנהג לעולם, גשמים ותורה ומאורות, ויש אומרים אף השלום, וידוע כי דבר הניתן במתנהג הוא מצד החסד, ומדוע יעצר לפעמים, על זה אמרו כי כאשר ימאנו הבריות באחת ממתנותיו יתברך על ידי זה הוא מסלק חלילה את כולו, וסיפור לשון הרע הוא היפוך השלום, וכן העויות, כי ענוים יתענגו על רוב שלום, אבל לא עזי פנים, על כן אם ימאנו לקבל מתנה טובה מידת השלום גם מתנת הגשמים לא יותן ממעל, וכן על ידי ביטול תורה, והא דלא חשיב עון עבודה זרה שהגשמים נעצרים בשבילו, כמו שנאמר השמרו לכם כו', מפני דזיל קרי בי רב הוא, ועוד דבאו להזהיר על כל אלו העברות שבני אדם דשין בהם בעקב כלשון הרע וביטול תורה וגזל, גם כן רבים ישלבו בו, על כן באו להודיע כי על ידי חטאים האלו יתמוטט העולם חלילה, וצריך להזהר בהם מאוד, וק"ל.

☞ דף ח: ☞

ר"ל אמר אם ראית תלמיד שלמדו קשה עליו כברול בשביל משנתו שאינה סדורה לו וכו', רבא אמר אם ראית תלמיד שלמדו קשה עליו כברול בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים וכו' - הנה ר"ל קיים זאת בעצמו, כמו שהגמ' אומרת בהמשך, שר"ל היה חוזר על תלמודו ארבעים פעם ואח"כ היה נכנס ללמוד לפני רבי יוחנן, וכנראה שעשה כן משום שהוא הרגיש על עצמו שאם לא יעשה כן לא יוכל להבין את משנתו, אף שהיה ר"ל עוקר הרים (עיין סנהדרין כד.). ושור"ר שכ"כ בס' דקדוקי חברים והוכיח כן מב"מ (פד:): שר"ל היה מקשה לר"י רביה כ"ד קושיות על דבריו משום שלא היו ברורים לו דבריו. וכמו"כ מה שרבא אמר שכל שלמדו קשה עליו הוא משום רבו שאינו מסביר לו פנים, ומה תקנתיה של התלמיד, שילך ויפייסוהו. הנה גם זאת מצינו ברבא שקיים זאת בעצמו שרב יוסף הקפיד עליו והלך רבא ופייסו בעיוב"פ, (עיין נדרים נה.), וכנראה שבאותו זמן שרב יוסף הקפיד עליו משנתו לא היתה סדורה לו עד שהלך לפייסו.

אמר ריב"ל כל השמה ביסורין הבאין עליו ישועה לעולם - כתב החיד"א בספרו פתח עינים: אפשר כי היסורין הם דינים מצד הגבורות החזקות וזה שמקבלם מאהבה ושמה ממתק הדינים ומהפך מדה"ד למדת רחמים ואז בא ישועה לעולם. וזה טעם ליסורין דר' אלעזר בר' שמעון ויסורין דרבינו הקדוש דאמרינן פ' הפועלים דף פ"ד כלהו שני דיסורי דר' אלעזר לא

שכיב איניש בלא זמניה כלהו שני דיסורי דרבי לא אצטריך עלמא למטרא ואמרו בירוש' דכלאים דכלהו שני דיסורי דרבי לא מתה חיה ולא הפילה עוברת בא"י ע"ש דכיון דהם בקדושתן היו שמחים ביסורין מביאין ישועה לעולם ומתבטלין גזרות רעות.

כגון חולדה ובור וכו' - וראה ברש"י מה שהביא המעשה באריכות (מספר הערוך) ע"ש. בדעת זקנים לבעלי התוס' פר' ויצא (עה"פ בראשית לא, נב): עד הגל הזה וגו' איתא, שנעצו חרב בגל לעדות, לכך בלעם לקה בשניהם, שרגלו נלחצה בקיר, ובחרב, דכתיב ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב (להלן ל"א ח'), היינו הקיר והחרב שהיו עדים בברית עם יעקב נפרעו מבלעם, זהו כמו דאיתא במסכת תענית ח' ע"א: בחור קידש בחורה ונשבע לה שלא ישא אחרת עליה, ומסר עליה בעדות - חולדה ובור, לימים נשא אחרת, וילדה לו שני בנים, האחד גררה חולדה, והאחד נפל לבור, נמצא שלקה בעדיו, ויש סמך לזה מדכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה, עכ"ל הדעת זקנים, ויסוד הדברים במדרש תנחומא (פר' ויצא אות י"ג) ע"ש. והם דברי חידוש בפרט מה שמסיים שזה יסוד ענין י"ד העדים תהי' בו בראשונה" וגו' ודו"ק היטב.

☞ דף ח: ☞

ואמר רבי יצחק שמש בשבת צדקה לעניים שנאמר וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא - בעיון יעקב ביאר דאמאי זריחת השמש טובה במיוחד לעניים ומדוע דוקא בשבת, ע"פ דברי הגמ' בסנהדרין (קא.). אמר ר' יהושע בן לוי כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעיים [ועיין בדברי הימים (פרק יא): ויתאו דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם, ופירש רש"י לפי שהיה רגיל תמיד באותם המים נתאוה להם שכל מים וכל אויר שאדם רגיל בהם יפין לו ושאיין רגיל בהם ניזוק. ודוגמא לזה בראש יוסיפון במלכה אחת שחלתה על שנשאת חוץ מארץ מולדתה ואמרו הרופאים אין לה רפואה עד שתרחץ ותהנה ממימי מקומה עכ"ל], והיינו שאפי' בשבתות שאוכל הוא מעדנים בכ"ז אכילתו קשה ורעה לו משום שאינו רגיל לאכול ביותר וזה תחילת חולי מעיים. והנה העני כל השבוע אוכל בצמצום ובדוחק, ובשבת אוכל שלוש סעודות ומענג את השבת במיני מאכלים ושינוי הרגלו גורם לו לקלקול במעיו, לפיכך בא רבי יצחק ולימד שכשהשמש זורחת בשבת הרי זו צדקה לעניים, שמעתה יכולים הם למצוא מרפא למעיהם בהתחממות באור השמש, ותהיה להם בשבת טובה גמורה.

גליון זה יוצא לאור ע"י שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון' במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד 96633 שלוחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל:

K0504166339@gmail.com